

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ

ΔΟΥΚΟΣ ΜΠΟΦΩΡ 7, 712 02 ΗΡΑΚΛΕΙΟ, ΚΡΗΤΗ

ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ
ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΚΡΗΤΗΣ 2014-2020

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ:

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΕ

ΑΒΕΡΩΦ 30, 104 33 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 210 8214407, FAX: 210 8225755
E-mail: speed@speed.gr

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση

Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Ευρωπαϊκό
Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη αποτελεί την **Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014-2020**, η οποία ανατέθηκε στην εταιρία SPEED Σύμβουλοι Ανάπτυξης ΑΕ, με την Απόφαση Ανάθεσης του Περιφερειάρχη Κρήτης με αρ. πρωτ. 8491/27-11-2013 και την από 24/12/2013 σχετική Σύμβαση του έργου: «Σύμβουλος εκπόνησης της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014-2020».

Η μελέτη εκπονήθηκε με βάση την Οδηγία 2001/42/ΕΚ «Σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 2001 και την ΚΥΑ 10717/5.9.2006 (ΦΕΚ 1225 Β') του ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ.

Στο πλαίσιο εκπόνησης της μελέτης διερευνώνται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των προτάσεων που περιέχονται στο ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020, η προσέγγισή τους σε στρατηγικό επίπεδο και τέλος η ανάδειξη της βέλτιστης επιλογής ανάμεσα στις προτεινόμενες εναλλακτικές λύσεις.

Σκοπιμότητα και στόχοι του Προγράμματος

Ο σχεδιασμός της νέας προγραμματικής περιόδου για την Περιφέρεια Κρήτης στοχεύει στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των αδυναμιών συμπεριλαμβανομένων ιδιαίτερα των ασυνεχειών στην παραγωγική διαδικασία και στην ενίσχυση των ισχυρών σημείων της περιφερειακής οικονομίας. Στόχος είναι η δημιουργία προϋποθέσεων για τον αναπροσανατολισμό της τοπικής οικονομίας, την έξοδο από την κρίση και την ένταξη σε πορεία έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης.

Το όραμα του αναπτυξιακού σχεδίου για την Κρήτη, στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020, είναι: «Δυναμική και Βιώσιμη Κρήτη». «Δυναμική» με την έννοια της ύπαρξης μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής εξόδου από την κρίση, με επενδύσεις και ενίσχυση των διασυνδέσεων και του εξαγωγικού χαρακτήρα των «Δυναμικών Τομέων: αγροδιατροφικός, πολιτισμό,- τουρισμός, περιβάλλον, οικονομία της γνώσης». «Βιώσιμη» σε όρους, οικονομικούς, περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς. «Βιώσιμη σε όρους οικονομικούς»: επιδιώκεται διατηρήσιμη ανάπτυξη που στηρίζεται σε χαρακτηριστικά της περιφέρειας, σταθερής διαχρονικής αξίας «πολιτισμός – Κρητική διατροφή» όπου υπάρχει ισχυρό υπόβαθρο για την ενίσχυση της εξωστρέφειας και της αυξημένης ανταγωνιστικότητας. «Βιώσιμη σε όρους περιβαλλοντικούς»: προστασία και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων. «Βιώσιμη σε όρους κοινωνικούς»: ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς με παράλληλη αντιμετώπιση των φαινομένων φτώχειας και ενίσχυση των ασθενέστερων κοινωνικών ομάδων.

Λαμβάνοντας υπόψη τους στρατηγικούς περιβαλλοντικούς στόχους, όπως διαμορφώνονται από τις νομοθετικές απαιτήσεις και τα στρατηγικά κείμενα, πραγματοποιείται στο πρώτο αυτό στάδιο η αξιολόγηση των προτεραιοτήτων και της

συνολικής στρατηγικής του Προγράμματος, σε σχέση με του στρατηγικούς στόχους για το περιβάλλον.

Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται οι κυριότεροι περιβαλλοντικοί στόχοι.

Πίνακας: Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Τομέας Ελέγχου		Περιβαλλοντικός Στόχος
Ατμόσφαιρά, κλίμα	A1	Τήρηση ορίων ατμοσφαιρικής ρύπανσης και μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων και αερίων του θερμοκηπίου
	A2	Αύξηση ενεργειακής εξοικονόμησης και ενεργειακής αποδοτικότητας κτηρίων, βιοκλιματικός σχεδιασμός
	A3	Ενίσχυση του ρόλου των ΑΠΕ
Βιοποικιλότης, Χλωρίδα και Πανίδα	B1	Συμβολή στη μείωση της απώλειας της βιοποικιλότητας (οικότοποι, είδη χλωρίδας και πανίδας, απειλούμενα είδη)
	B2	Εφαρμογή ολοκληρωμένου σχεδιασμού για την προστασία και διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών
Ύδατα	Υ1	Συμβολή στην προστασία, αναβάθμιση και αποκατάσταση της ποσοτικής κατάστασης των υδάτων με την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων – εξοικονόμηση νερού
	Υ2	Μείωση των ρυπαντικών φορτίων αποβλήτων που καταλήγουν στα επιφανειακά ή υπόγεια ύδατα
	Υ3	Καλή κατάσταση θαλάσσιων υδάτων
Έδαφος	E1	Ελαχιστοποίηση παραγόμενων αποβλήτων και συμβολή στη βιώσιμη διαχείρισή τους
	E2	Προστασία εδάφους από διάβρωση – ερημοποίηση, προστασία δασών από πυρκαγιές – εκχερσώσεις που θα μπορούσαν να επιτείνουν τη διάβρωση
	E3	Συμβολή στην αειφόρο οργάνωση των χρήσεων γης
	E4	Υιοθέτηση αρχών ολοκληρωμένου σχεδιασμού διαχείρισης της παράκτιας ζώνης λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές
	E5	Προστασία εδάφους από ρύπανση
Πληθυσμός - Υγεία	ΠΥ1	Μείωση της έκθεσης του τοπικού πληθυσμού στον θόρυβο
	ΠΥ2	Μείωση του πληθυσμού που εκτίθεται σε περιβαλλοντικό κίνδυνο
Πολιτισμικός	Π1	Περιορισμός της αστικοποίησης εδαφών

Τομέας Ελέγχου	Περιβαλλοντικός Στόχος
Π2	Προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και ενσωμάτωση στο σχεδιασμό της τοπικής αρχιτεκτονικής

Οι προβλεπόμενες παρεμβάσεις όπως αποτυπώνονται στο κείμενο του Προγράμματος έχουν σημαντική συνάφεια με του στρατηγικούς περιβαλλοντικούς στόχους και περισσότερο μέσω των δράσεων του Άξονα Προτεραιότητας 2 και 1, και συγκεκριμένα μέσω της βελτίωσης της ενεργειακής αποδοτικότητας στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, της διαχείρισης των υγρών και στερεών αποβλήτων, του ολοκληρωμένου χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και του σχεδιασμού της αντιμετώπισης των καταστροφών. Ακόμα προβλέπονται δράσεις για την ανάδειξη της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς καθώς και βελτίωση των συνθηκών ασφάλειας με βασικές υποδομές δικτύων μεταφοράς.

Σύντομη περιγραφή του Προγράμματος

Κατά το σχεδιασμό του Προγράμματος επελέγη η επικέντρωση της αναπτυξιακής προσπάθειας σε **πέντε βασικούς Άξονες Προτεραιότητας** με συγκέντρωση των πόρων σε 24 επενδυτικές προτεραιότητες.

Οι Άξονες Προτεραιότητας στηρίζονται σε μια λειτουργική σύνθεση των θεματικών στόχων της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής 2020 όπως αυτοί έχουν εξειδικευθεί σε περιφερειακό επίπεδο και είναι:

- ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1 (ΕΤΠΑ): Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της Κρήτης.
- ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2 (ΕΤΠΑ): Βιώσιμη Ανάπτυξη με αναβάθμιση του περιβάλλοντος και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Κρήτη.
- ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3 (ΕΤΠΑ): Ενίσχυση της εκπαίδευσης και κοινωνικής συνοχής στην Κρήτη.
- ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4 (ΕΚΤ): Προώθηση της απασχόλησης και προσαρμογή των εργαζομένων στις αλλαγές.
- ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5 (ΕΚΤ) : Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας στην Κρήτη.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται μία συνολική επισκόπηση της επενδυτικής στρατηγικής του Προγράμματος.

Πίνακας: Συνολική επισκόπηση της επενδυτικής στρατηγικής του Προγράμματος

Αξονας προτεραιότητας	Ταμείο (ΕΤΠΑ ¹ , Ταμείο Συνοχής, ² ΕΚΤ ³ ή ΠΑΝ)	Στήριξη της Ένωσης ⁴ (σε ευρώ)	Ποσοστό της συνολικής στήριξης της Ένωσης για το επιχειρησιακό πρόγραμμα ⁵	Θεματικός στόχος ⁶	Επενδυτικές προτεραιότητες ⁷	Ειδικό στόχο που αντιστοιχούν στην επενδυτική προτεραιότητα	Κοινοί και ειδικοί για το πρόγραμμα δείκτες αποτελεσμάτων για τους οποίους έχει τεθεί στόχος
1	ΕΤΠΑ	9.379.535,00	2,70%	Ενίσχυση της Έρευνας, της Τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Καινοτομίας	1β) προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων στην Ε&Κ, ανάπτυξης δεσμών και συνεργειών μεταξύ επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας και ανάπτυξης και του τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης, ιδίως μέσω της προαγωγής επενδύσεων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, στη μεταφορά τεχνολογίας, στην κοινωνική καινοτομία, στην οικολογική καινοτομία, στις εφαρμογές παροχής δημόσιων υπηρεσιών, στην ενθάρρυνση της ζήτησης, στη δικτύωση, στα συμπλέγματα φορέων και στην ανοιχτή καινοτομία μέσω ευφυσούς εξειδίκευσης, καθώς και στήριξης της τεχνολογικής και εφαρμοσμένης έρευνας, πιλοτικών γραμμών, ενεργειών έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, προηγμένων ικανοτήτων παραγωγής και πρώτης παραγωγής	1- Αύξηση της συμμετοχής των ιδιωτικών επιχειρήσεων σε δραστηριότητες ΕΤΑΚ στους τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής "Εξυπνης Εξειδίκευσης"	(T3101) – Ιδιωτική δαπάνη των επιχειρήσεων σε ΕΤΑΚ σε σχέση με το περιφερειακό ΑΕΠ (%)
1	ΕΤΠΑ	3.200.00,00	0,92%	Βελτίωση της πρόσβασης σε ΤΠΕ, της χρήσης και της ποιότητας τους	2 β) ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυσης της ζήτησης για ΤΠΕ	2 - Αύξηση εφαρμογών ΤΠΕ από τις επιχειρήσεις, στην οργάνωση, παραγωγή και διάθεση προϊόντων και υπηρεσιών στους τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής "Εξυπνης Εξειδίκευσης"	(T3102) Ακαθάριστη Προστιθέμενη αξία ΤΠΕ (εκ. €)
1	ΕΤΠΑ	4.579.535,00	1,32%	Βελτίωση της πρόσβασης σε ΤΠΕ, της	2 γ) ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία	3 - Διεύρυνση της παροχής ηλεκτρονικών υπηρεσιών από το	(T3103) Ηλεκτρονική διακυβέρνηση, επί του

1 Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.
 2 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.
 3 Πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων.
 4 Συνολική στήριξη της Ένωσης (συμπεριλαμβανομένης της κύριας κατανομής και του αποθεματικού επίδοσης).
 5 Στοιχεία ανά Ταμείο και άξονα προτεραιότητας.
 6 Τίτλος του θεματικού στόχου (δεν ισχύει για την τεχνική συνδρομή).
 7 Τίτλος της επενδυτικής προτεραιότητας (δεν ισχύει για την τεχνική βοήθεια).

Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014-2020

				χρήσης και της ποιότητας τους		Δημόσιο, προς τους πολίτες	συνολικού πληθυσμού ηλικίας 16-74 ετών (%)
1	ΕΤΠΑ	9.600.000,00	2,76%	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ	3 α) προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων	4 - Η αύξηση νεοφυών επιχειρήσεων στους τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής "Εξυπνης Εξειδίκευσης"	(T3104) - Επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων (ποσοστό νέων επιχειρηματιών στο σύνολο του πληθυσμού της Περιφέρειας) (%)
1	ΕΤΠΑ	14.538.603,00	4,17%	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ	3 γ) προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με την διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων	5 - Η αύξηση των επενδύσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας	(T3105) - Ποσοστό του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων στους τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας στο σύνολο του ΑΕΠ της Περιφέρειας (% ΑΕΠ Περιφέρειας)
2	ΕΤΠΑ	18.897.260,00	5,43%	Υποστήριξη της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα	4 γ) στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης	6 - Η αύξηση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων	(T3106) - Ετήσια εξοικονόμηση τελικής ενέργειας (ktoe)
2	ΕΤΠΑ	1.600.000,00	0,46%	Υποστήριξη της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα	4 στ) προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας στις τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, καθώς και της υιοθέτησης αυτών	7 - Καινοτόμες εφαρμογές για την μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και των εκπομπών CO2	(T3107) - Αριθμός των Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας – Πατέντες (patents)
2	ΕΤΠΑ	18.283.831,00	5,26%	Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης των κινδύνων	5β) προαγωγή επενδύσεων για την αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, εξασφαλίζοντας την ανθεκτικότητα σε καταστροφές και αναπτύσσοντας συστήματα διαχείρισης καταστροφών	8 – Μείωση των επιπτώσεων στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον από φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές	(T3108) - Ποσοστό περιοχών που καλύπτονται αποτελεσματικά με μέτρα προστασίας φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος (% αναλογία στη συνολική έκταση της Περιφέρειας)
2	ΕΤΠΑ	8.000.000,00	2,30%	Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων	6 α) επενδύσεις στον τομέα των αποβλήτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις	9 - Αύξηση στερεών αποβλήτων που ανακυκλώνονται	(T3109) - Ποσοστό κλάσματος, που οδηγείται σε ανακύκλωση (%)

2	ΕΤΠΑ	63.467.067,0 0	18,24%	Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων	6 β) επενδύσεις στον τομέα των υδάτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις:	10 - Η βελτίωση της ποιότητας των υδάτων στον παράκτιο χώρο της Κρήτης και η προστασία του υδροφόρου ορίζοντα.	(T3110) - Ποσοστό ισοδύναμου πληθυσμού που καλύπτεται από δίκτυα και εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων στο επίπεδο της Περιφέρειας (%)
						11 - Η βελτίωση της αποδοτικότητας στη χρήση των υδάτινων πόρων και η εξασφάλιση καλής ποιότητας πόσιμου νερού σε όλους τους κατοίκους της Κρήτης	(T3111) - Διαθέσιμη ημερήσια παροχή πόσιμου νερού, από έργα διαχείρισης υδάτινων πόρων, παροχή πόσιμου νερού (m3/ημέρα)
2	ΕΤΠΑ	20.000.000,0 0	5,75%	Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων	6 γ) διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς:	12 - Προστασία και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς σε διασύνδεση με την τουριστική ανάπτυξη	(T3112) - Αριθμός επισκεπτών σε χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς στην Περιφέρεια (Αριθμός / έτος)
2	ΕΤΠΑ	8.000.000,00	2,30%	Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων	6δ) προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και του εδάφους και προαγωγή των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων μέσω και του δικτύου NATURA 2000 και των «πράσινων» υποδομών:	13 - Η αύξηση του βαθμού εφαρμογής του πλαισίου διαχείρισης των οικοτόπων	(T3113) - Ποσοστό επιφάνειας οικοτόπων που βρίσκονται σε καθεστώς διατήρησης ως προς τη συνολική επιφάνεια οικοτόπων της Περιφέρειας
						14 - Η αύξηση του βαθμού εξειδίκευσης του χωρικού σχεδιασμού στο τοπικό επίπεδο	(T3114) - Αναλογία της έκτασης που υπάγεται σε θερμοθετημένο χωρικό σχεδιασμό ως προς τη συνολική έκταση της Περιφέρειας %
2	ΕΤΠΑ	12.000.000,0 0	3,45%	Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων	6ε) ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, για την ανάπλαση των πόλεων, αναζωογόνηση και απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θερμού:	15 - Η βελτίωση των χαρακτηριστικών του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος υποβαθμισμένων αστικών περιοχών	(T3115) - Μείωση αερίων θερμοκηπίου ως αποτέλεσμα των δράσεων των στόχων των Προγραμμάτων (ΣΕΣ) (τόνοι ισοδύναμου CO2)

2	ΕΤΠΑ	56.466.223,0 0	16,23%	Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων	7 β) ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων στην υποδομή ΔΕΔ-Μ, συμπεριλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων	16 - Η ενίσχυση της Περιφερειακής κινητικότητας	(Τ3116) - Απαιτούμενος χρόνος μετακίνησης από το νότιο στο βόρειο τμήμα της Περιφέρειας (σε λεπτά)
3	ΕΤΠΑ	17.352.931,0 0	4,99%	Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης	9 α) επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μείωση των ανισοτήτων όσον αφορά στην κατάσταση στον τομέα της υγείας, και προώθηση της κοινωνικής ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα και με τη μετάβαση από θεσμικές υπηρεσίες σε υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας	17 - Αύξηση της δυναμικότητας των υποδομών παιδικής φροντίδας για διευκόλυνση της πρόσβασης των γυναικών στην απασχόληση	(Τ3117) - Ετήσια δυναμικότητα δομών σε επίπεδο δήμων
						18 - Η βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας στο σύνολο των κατοίκων της Κρήτης.	(Τ3118) - Βελτίωση της πρόσβασης και χρήσης των υπηρεσιών Υγείας (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια) (αριθμός επισκέψεων ανά έτος)
3	ΕΤΠΑ	20.783.891,0 0	5,97%	Επένδυση στην εκπαίδευση και κατάρτιση	10) επενδύσεις στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και διά βίου μάθηση με την ανάπτυξη υποδομών, κατάρτισης και εκπαίδευσης	19 - Η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών εκπαίδευσης, στο σύνολο της Περιφέρειας	(Τ3119) – Ετήσιος μέσος αριθμός μαθητών ανά σχολική μονάδα
4	ΕΚΤ	1.600.000,00	0,46%	Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων	8 iii) αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων καινοτόμων, πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων	20 - Η Βελτίωση της απασχόλησης στους τομείς της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης	(Τ3120 - Αριθμός μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων που η λειτουργία τους συνεχίζεται ένα χρόνο μετά τη λήξη της παρέμβασης

4	EKT	2.747.676,00	0,79%	Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων	8 ν) προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις αλλαγές	21 - Η βελτίωση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού για την στήριξη των προτεραιοτήτων της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης	(T3121) Επιχειρήσεις που βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητά τους
5	EKT	18.437.720,00	5,30%	Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης	9 i) ενεργός ένταξη, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας	22 - Η βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης στην απασχόληση για μειονεκτούντα άτομα, που βρίσκονται εκτός αγοράς εργασίας	(T3122) - Μειονεκτούντα άτομα που συμμετέχουν σε εκπαίδευση / κατάρτιση, που αποκτούν εξειδίκευση, που κατέχουν θέση απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης, εντός έξι μηνών από την λήξη της συμμετοχής τους
						23 - Η βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης στην απασχόληση για μειονεκτούντα άτομα, που έχουν την ευθύνη της φροντίδας παιδιών	(T3123) - Μειονεκτούντα άτομα με ευθύνη φροντίδας παιδιών που συμμετέχουν σε εκπαίδευση / κατάρτιση, που αποκτούν εξειδίκευση, συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης, εντός έξι μηνών από την λήξη της συμμετοχής τους
5	EKT	2.400.000,00	0,69%	Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης	9 ii) κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομ	24 - Η Βελτίωση απασχολησιμότητας και ποιότητας ζωής των ατόμων περιθωριοποιημένων ομάδων	(T3124) - Μειονεκτούντα άτομα που δραστηριοποιούνται σε αναζήτηση εργασίας, που συμμετέχουν σε εκπαίδευση / κατάρτιση, που αποκτούν εξειδίκευση, που κατέχουν θέση απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης, αμέσως μετά τη λήξη της συμμετοχής τους

Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014-2020

5	EKT	4.800.000,00	1,38%	Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης	9 iii) καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθηση της ισότητας των ευκαιριών	25 - Ο Περιορισμός των διακρίσεων και εμποδίων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.	(T3125) - Πληθυσμός ευπαθών ομάδων που λαμβάνουν προηγμένες υπηρεσίες
5	EKT	19.200.000,00	5,52%	Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης	9 iv) βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος	26 - Προαγωγή της πρόσβασης μειονέκτων ατόμων σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας	(T3126) - Ποσοστό κάλυψης των δράσεων υγείας – πρόνοιας επί του γενικού συνόλου των πολιτών που διαβιούν κάτω από το όριο της φτώχειας και δεν διαθέτουν ασφαλιστική κάλυψη (%)
5	EKT	4.000.000,00	1,15%	Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης	9 v) προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση	27 - Ενίσχυση της ίδρυσης και λειτουργίας κοινωνικών επιχειρήσεων	(T3127) - Κοινωνικές επιχειρήσεις που η λειτουργία τους συνεχίζεται ένα έτος μετά τη λήξη της παρέμβασης
5	EKT	4.000.000,00	1,15%	Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης	9 vi) τις στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων	28 - Η βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης στην απασχόληση ειδικών ομάδων πληθυσμού	(T3122) - Μειονεκτούντα άτομα που συμμετέχουν σε εκπαίδευση / κατάρτιση, που αποκτούν εξειδίκευση, που κατέχουν θέση απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης, εντός έξι μηνών από την λήξη της συμμετοχής τους
6	ΕΤΠΑ	3.500.000,00	1,01%			29 - Ενίσχυση των συστημάτων και των διαδικασιών διοίκησης και εφαρμογής του ΠΕΠ μέσω του ΕΤΠΑ	-
7	EKT	1.072.226,00	0,31%			30 - Ενίσχυση των συστημάτων και των διαδικασιών διοίκησης και εφαρμογής του ΠΕΠ μέσω του ΕΚΤ	-

Περιγραφή των εναλλακτικών δυνατοτήτων

Οι εναλλακτικές δυνατότητες που εξετάστηκαν περιλαμβάνουν:

- Τη μηδενική λύση, δηλ. διατήρηση των σημερινών χαρακτηριστικών και της υπάρχουσας κατάστασης χωρίς καμία παρέμβαση
- Το προτεινόμενο Σενάριο 1, όπως έχει περιγραφεί παραπάνω και
- Ένα διαφοροποιημένο Σενάριο 2, ως προς το Σενάριο 1

Η εναλλακτική λύση που εξετάστηκε κατά το σχεδιασμό του ΕΠ, δηλ. το Σενάριο 2, λαμβάνοντας υπόψη τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας στους τομείς τουρισμού / πολιτισμού / περιβάλλοντος / αγροδιατροφικού, στοχεύει στην περαιτέρω ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Αυτό προτείνεται να επιτευχθεί μέσω αυξημένης συμμετοχής των πόρων ΕΤΠΑ στον Άξονα Προτεραιότητας 1 και μείωση αντίστοιχα των πόρων στον Άξονα Προτεραιότητας 2.

Συγκεκριμένα στο σενάριο αυτό στον Άξονα Προτεραιότητας 1 πρόκειται να ενισχυθούν δράσεις που σχετίζονται με την προώθηση της δικτύωσης των επιχειρήσεων και των φορέων τεχνολογίας και γνώσης και τη δημιουργία συνεργατικών σχημάτων. Με αυτό τον τρόπο μπορεί να βελτιωθεί η οργάνωσή τους καθώς και να διευκολυνθεί η προώθηση των προϊόντων τους σε μεγαλύτερες αγορές. Επιπλέον, προτείνονται δράσεις για την ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων.

Αντίστοιχα, περιορισμός των πόρων στον Άξονα Προτεραιότητας 2 προβλέπεται για δράσεις ασφάλειας και αναβάθμισης του επαρχιακού και εθνικού οδικού δικτύου της Περιφέρειας Κρήτης.

Το προτεινόμενο Σενάριο 1, σε σύγκριση με το Σενάριο 2, στοχεύει σε μια ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη σε βάθος χρόνου, δίνοντας έμφαση όχι μόνο στις άμεσες παραγωγικές επενδύσεις, αλλά και στην ποιότητα ζωής και την άρση των αποκλεισμών. Μέσα από αυτή τη θεώρηση επιδιώκεται η προώθηση της αιεφόρου ανάπτυξης μέσω ανάδειξης και του οικοτουρισμού και της διασύνδεσης με τις περιοχές πολιτιστικού ενδιαφέροντος βελτιώνοντας την προσπελασιμότητα μεταξύ των περιοχών.

Επιπλέον, είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι στην περίπτωση του Σεναρίου 1, οι χρηματοδοτικές κατανομές προσεγγίζουν καλύτερα την πρόταση κατανομής των πόρων για την νέα Προγραμματική Περίοδο.

Σύντομη περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος

Η Περιφέρεια Κρήτης συγκεντρώνει το 5,4% του πληθυσμού της χώρας, με τάση αύξησης, αφού μεταξύ των απογραφών 2001 και 2011 ο πληθυσμός της αυξήθηκε κατά 3,65%. Ο πληθυσμός, με βάση την απογραφή του 1991 ήταν 540.054 κάτοικοι, με βάση την απογραφή του 2001 ήταν 601.131 κάτοικοι και σύμφωνα με την απογραφή του 2011 ήταν 623.065 κάτοικοι, παρουσιάζοντας αύξηση 11,3% κατά την περίοδο 1991-2001 και 3,65% κατά την περίοδο 2001-2011.

Η Περιφέρεια Κρήτης συμμετέχει στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της χώρας σε ποσοστό της τάξεως του 5%. Συγκεκριμένα για το έτος 2008, σύμφωνα με πρόσφατα

στοιχεία των Περιφερειακών Λογαριασμών της Εθνικής Στατιστικής Αρχής, το ΑΕΠ της Κρήτης ανήλθε σε 12.854 εκατ. ευρώ και σε ποσοστό 5,4% του εθνικού ΑΕΠ (236.917 εκατ. ευρώ). Η Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου, ως πολυπληθέστερη ενότητα, έχει την υψηλότερη συμμετοχή (52,06%) στο περιφερειακό ΑΕΠ, ακολουθούμενη από την ΠΕ Χανίων (23,07%), ενώ σε χαμηλότερα επίπεδα διαμορφώνεται η συμμετοχή των ΠΕ Λασιθίου (12,89%) και ΠΕ Ρεθύμνου (11,98%).

Η περιφερειακή οικονομία εξειδικεύεται σε οικονομικές δραστηριότητες που συνδέονται με την αγροτική οικονομία (49% της απασχόλησης) και τον τουρισμό (31% της απασχόλησης). Με βάση την Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής ο τουρισμός και το εμπόριο συγκεντρώνουν το 35% της οικονομικής δραστηριότητας, η γεωργία το 9% και η μεταποίηση/ενέργεια καθώς και οι κατασκευές επίσης το 9% με τη διαχείριση ακινήτων να προσεγγίζει το 10% (από 8% το 2005). Τόσο ο τουρισμός όσο και το σημαντικό τμήμα της αγροτικής και μεταποιητικής παραγωγής απευθύνονται στις διεθνείς αγορές.

Παρακάτω περιγράφονται τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά ζητήματα που οφείλονται σε ανθρωπογενείς δραστηριότητες.

Στην περιφέρεια, οι περισσότερες Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων διαθέτουν τα επεξεργασμένα λύματα σε επιφανειακά ύδατα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μέρος των επεξεργασμένων λυμάτων χρησιμοποιείται για την άρδευση εκτάσεων. Μέχρι σήμερα λειτουργούν συνολικά 18 ΕΕΛ.

Με την ολοκλήρωση της τρέχουσας περιόδου (2007-2013) θα έχουν καλυφθεί όλες οι ανάγκες της περιφέρειας σε δίκτυα και ΕΕΛ οικισμών Γ' Κατηγορίας πλην ενός (Παλαιόχωρα). Επιπλέον θα έχουν καλυφθεί σε σημαντικό βαθμό ανάγκες οικολογικά ευαίσθητων και παράκτιων περιοχών. Η συμπλήρωση του ελλείμματος των υποδομών περιοχών αυτής της κατηγορίας θα επιδιωχθεί με την νέα ΠΠ.

Σύμφωνα με τον αρχικό χαρακτηρισμό της συνολικής (ποιοτικής και ποσοτικής) κατάστασης των υπόγειων υδάτων, που περιλαμβάνονται στο υπό διαβούλευση Προσχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών του ΥΔ Κρήτης, από τα 87 ΥΥΣ τα 10 χαρακτηρίστηκαν σε κακή κατάσταση που οφείλεται σε ανθρωπογενή επίδραση.

Αντίστοιχα, για τα επιφανειακά συστήματα του ΥΔ, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της εκτίμησης της οικολογικής κατάστασης τους, οι υδρολογικές λεκάνες της Κρήτης στην πλειοψηφία τους (63% των σταθμών δειγματοληψίας) είναι σε καλή και υψηλή οικολογική κατάσταση. Οι υδρολογικές λεκάνες του νομού Ηρακλείου, σε σχέση με αυτές των υπολοίπων νομών της Κρήτης, είναι οι πλέον υποβαθμισμένες. Στις πιθανές αιτίες αξιολογείται η μεγάλη έκταση αγροτικών καλλιεργειών η οποία επιβάρυνε με Ν και Ρ τα υδάτινα συστήματα του νομού, μέσω της έκπλυσης των υπολειμμάτων των λιπασμάτων και των πάσης φύσεως εντομοκτόνων, ζιζανιοκτόνων και μηκυτοκτόνων. Παράλληλα η υπερσυγκέντρωση πληθυσμού στο νομό Ηρακλείου (305490 κάτοικοι, έναντι 156585 στο ν. Χανίων, 85609 στο ν. Ρεθύμνου και 75381 στο ν. Λασιθίου) καθώς και η αυξημένη ζήτηση νερού και ο μεγάλος όγκος οικιακών λυμάτων και στερεών αποβλήτων, συνέβαλαν στην υποβάθμιση των υδρολογικών λεκανών του νομού Ηρακλείου⁸.

---

⁸ ΥΠΕΚΑ, «Προσχέδιο Διαχείρισης των υδατικών πόρων του ΥΔ Κρήτης», Μάρτιος 2014.

Επίσης, στο Υδατικό Διαμέρισμα Κρήτης, η περιοχή της Μεσσαράς προτείνεται να ενταχθεί στις περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως ευπρόσβλητες στη νιτρορύπανση.

Στην Περιφέρεια λειτουργούν ακόμα τρεις σταθμοί παραγωγής θερμοηλεκτρικής ενέργειας στην Ξυλοκαμάρα Χανίων, στα Λινοπεράματα Ηρακλείου καθώς και ο ατμοηλεκτρικός σταθμός (ΑΗΣ) Αθρινόλακκου Λασιθίου, με καύσιμο μαζούτ χαμηλού θείου και δυνατότητα καύσης φυσικού αερίου. Σχεδιάζεται επίσης στο πλαίσιο της Συμφωνίας Γαζίου η μετεγκατάσταση του ΑΗΣ Λινοπεραμάτων στη θέση Κορακιά του Νομού Ηρακλείου στην οποία πρόκειται να δημιουργηθεί ένας νέος σύγχρονος Σταθμός παραγωγής, ισχύος 500 MW. Ο νέος σταθμός θα διαθέτει εγκαταστάσεις τερματικού Σταθμού Υγροποιημένου Φυσικού Αερίου, έτσι ώστε όλο το παραγωγικό δυναμικό του Σταθμού να είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει το φυσικό αέριο μόλις αυτό καταστεί διαθέσιμο στο νησί (ΔΕΗ, 2008).

Σημαντικό μειονέκτημα αποτελεί η υψηλή εξάρτηση της Περιφέρειας Κρήτης από το πετρέλαιο (86% έναντι του εθνικού μέσου όρου 58%) καθώς και η εποχικότητα στη ζήτηση με αιχμή την τουριστική περίοδο.

Στην Περιφέρεια Κρήτης λειτουργούν 9 Χώροι Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ), από τους οποίους δεν έχει καταγραφεί κάποια διαρροή τα τελευταία χρόνια. Ο μόνος λειτουργών Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ), σύμφωνα με την τελευταία καταγραφή του Υπουργείου Περιβάλλοντος, είναι αυτός που βρίσκεται στο νησί της Γαύδου, ο οποίος εξυπηρετεί 98 κατοίκους. Έχουν ήδη ξεκινήσει οι διαδικασίες αντικατάστασής του με Σταθμό Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ) προς τον ΧΥΤΑ Χανίων, καθώς και αποκατάσταση του χώρου.

Σύμφωνα με τον αναθεωρημένο ΠΕΣΔΑΚ τίθενται στόχοι διαχείρισης των αποβλήτων βάσει της ισχύουσας εθνικής και ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Για την επίτευξη των στόχων αυτών προτείνονται υποδομές, οι οποίες περιλαμβάνουν (α) Σταθμούς Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ), (β) Δίκτυο Πράσινων Σημείων (Green Points), (γ) Μονάδες Μηχανικής Διαλογής και Επεξεργασίας, (ε) Μονάδες Επεξεργασίας Προδιαλεγμένου Οργανικού καθώς και Χώρους Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων (ΧΥΤΥ). Επίσης, προβλέπεται το σταδιακό κλείσιμο και η αποκατάσταση όλων των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ).⁹

Σημαντικό ακόμα περιβαλλοντικό ζήτημα στην Περιφέρεια Κρήτης, λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα της περιοχής, αποτελεί η προστασία της παράκτιας ζώνης από τη διάβρωση. Η διάβρωση αποτελεί φυσική διεργασία που εξελίσσεται στον χώρο και τον χρόνο. Τα τελευταία χρόνια η διάβρωση των ακτών αυξάνεται ραγδαία λόγω του φαινομένου του θερμοκηπίου, των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής αλλά και των ανθρωπογενών παρεμβάσεων στις παράκτιες ζώνες. Προκειμένου να περιοριστούν οι αρνητικές επιπτώσεις και να προληφθεί η περαιτέρω επιδείνωση του φαινομένου θα πρέπει να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα χωροταξικής και περιβαλλοντικής πολιτικής. Να σημειωθεί ότι το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ της Κρήτης (ΦΕΚ 1486/Β'/10.10.2003) βρίσκεται σε διαδικασία αναθεώρησης.

---

⁹ Περιφέρεια Κρήτης, ΣΜΠΕ για την αναθεώρηση – επικαιροποίηση του ΠΕΣΔΑ Κρήτης, Μάρτιος 2012.

Πιθανή εξέλιξη περιβαλλοντικών παραμέτρων σε περίπτωση μη εφαρμογής του Προγράμματος

Η μη εφαρμογή του Προγράμματος πρόκειται να έχει δυσμενή επίπτωση σε μία σειρά περιβαλλοντικών παραμέτρων που όπως έχει διαφανεί από την περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης παρουσιάζουν τάσεις επιδείνωσης.

Η εκπομπή των αέριων ρύπων θα παραμένει σε υψηλά επίπεδα λόγω της αυξημένης ζήτησης της ενέργειας επιδεινώνοντας ταυτόχρονα και τις επιπτώσεις από την κλιματική αλλαγή.

Αντίστοιχα, αν δεν ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα διαχείρισης των υγρών και στερεών αποβλήτων θα υποβαθμιστεί η ποιότητα των υδατικών συστημάτων και του εδάφους. Όμοια, η μη εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών θα υποβαθμίσουν την κατάσταση των οικοτόπων και των ειδών.

Ιδιαίτερα επιβαρυντική θα είναι η επίπτωση στα χαρακτηριστικά του τοπίου και του εδάφους, αν δεν ολοκληρωθεί ο χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός. Η εξέλιξη αυτή θα επηρεάσει αρνητικά και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και της περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλους.

Αρνητική εξέλιξη θα υπάρξει στον τομέα της προστασίας του φυσικού πλούτου και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή σε περίπτωση που δεν σχεδιαστούν και εφαρμοστούν ολοκληρωμένα σχέδια διαχείρισης φυσικών καταστροφών (π.χ. πλημμύρες, πυρκαγιές κτλ).

Από τη μη εφαρμογή του Προγράμματος, δεν θα ενισχυθεί επίσης η αναγκαία αναβάθμιση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και η καλύτερη περιβαλλοντική απόδοση τους, καθώς δεν επιτυγχάνεται ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της έρευνας και καινοτομίας, που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος, στις επιχειρήσεις.

Στον αντίποδα, η διατήρηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας στα σημερινά επίπεδα, δεν θα επιβαρύνει περαιτέρω τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά της περιοχής, αφού δεν θα αναπτυχθούν νέες δραστηριότητες και υποδομές και δεν θα υπάρξουν απαιτήσεις για πρόσθετη κατανάλωση φυσικών πόρων. Επιπλέον, χωρίς τις βελτιώσεις στις υποδομές προσπελασιμότητας δεν θα υπάρξει αύξηση των μετακινήσεων και αύξηση της επισκεψιμότητας περιοχών και άρα αύξηση των συνεπαγόμενων αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον (π.χ. στερεά απόβλητα, θόρυβος κτλ).

Διαβούλευση

Οι διαδικασίες δημόσιας διαβούλευσης έχουν θεμελιώδη ρόλο κατά τη σύνταξη και την έγκριση του ΠΕΠ.

Σύμφωνα με την ΚΥΑ ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/107017/2006 (ΦΕΚ 1225/Β), η οποία βρίσκεται σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγία 2001/42/ΕΚ για τη Στρατηγική Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (SEA Directive), υπάρχουν απαιτήσεις για συμμετοχή των δημόσιων αρχών και του κοινού στη διαδικασία της διαβούλευσης στα πλαίσια της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΠΕ) του Προγράμματος. Για τη διαβούλευση προβλέπονται δράσεις ενημέρωσης των δημόσιων αρχών και του κοινού σε όλα τα προβλεπόμενα επίπεδα.

Η διαβίβαση του φακέλου της ΣΜΠΕ στις δημόσιες αρχές, προκειμένου να διατυπώσουν σχετική γνώμοδοτηση, καθώς και η δημοσιοποίηση του φακέλου στο κοινό, ώστε να λάβει γνώση και να διατυπώσει εγγράφως και ενδεχομένως ηλεκτρονικά τις απόψεις του εφόσον το επιθυμεί, είναι η ελάχιστη απαίτηση σύμφωνα με το Άρθρο 7 της ΚΥΑ ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/107017/2006. Επιπλέον, μπορεί να διεξαχθούν προφορικές διαβουλεύσεις, οι οποίες είναι πιο ενεργές και οι συμμετέχοντες έχουν τη δυνατότητα να διοργανώσουν έναν διάλογο ή μια συζήτηση με τις αρχές.

Οι διαδικασίες διαβούλευσης αποτελούν ένα εργαλείο για τη βελτίωση της λήψης αποφάσεων και επομένως θα πρέπει να ενθαρρύνονται ενώ παράλληλα πρέπει να διασφαλίζεται η πρόσβαση στην πληροφόρηση.

Χρονοδιάγραμμα διαβούλευσης

Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014-2020 υποβλήθηκε στις 17 Ιουλίου 2014, από την Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή της Περιφέρειας Κρήτης, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η ΣΜΠΕ του ΠΕΠ υποβλήθηκε με το α.π. 4235/16.7.2014 έγγραφο της Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή της Περιφέρειας Κρήτης (α.π. ΕΥΠΕ 173876/16.7.2014) και διαβιβάστηκε προς διαβούλευση με το κοινό και τις δημόσιες αρχές, σύμφωνα με τις διατάξεις της ΚΥΑ ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/107017/5.9.06 με το α.π. οικ. 173921/16.7.2014.

Η ΕΥΠΕ διαβίβασε το φάκελο της ΣΜΠΕ στις Δημόσιες Αρχές προκειμένου να διατυπώσουν εγγράφως τη γνώμη τους και τις τυχόν παρατηρήσεις τους επί του περιεχομένου του φακέλου, εντός σαράντα πέντε (45) ημερών από την παραλαβή του.

Η Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή της Περιφέρειας Κρήτης, ως αρχή σχεδιασμού για το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2014-2020, έθεσε επίσης σε δημόσια διαβούλευση, στις 24 Ιουλίου 2014, την Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του ΠΕΠ, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην κοινή υπουργική απόφαση με α.π. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/5.9.06 (Β' 1225). Το κείμενο της ΣΜΠΕ αναρτήθηκε στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.pepkritis.gr> καθώς και στην <http://www.crete.gov.gr>. Επιπλέον, δημοσίευσε σχετική ανακοίνωση, για τη διαθεσιμότητα του φακέλου της ΣΜΠΕ προς το κοινό, σε 4 εφημερίδες περιφερειακής εμβέλειας, (Πατρίς, Νέα Κρήτη, Ανατολή, Χανιώτικα Νέα).

Το ενδιαφερόμενο κοινό είχε τη δυνατότητα να διατυπώσει εγγράφως και σε κάθε περίπτωση επαρκώς τεκμηριωμένα τις απόψεις του προς την ΕΥΠΕ του ΥΠΕΚΑ (ταχ. διεύθυνση: Λ. Αλεξάνδρας 11, 11473 Αθήνα), μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών από τη δημοσίευση της ΣΜΠΕ.

Με την ολοκλήρωση της διαβούλευσης, η Αρμόδια Αρχή για την έγκριση της ΣΜΠΕ, Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΕΥΠΕ/ΥΠΕΚΑ), λαμβάνοντας υπόψη και τα σχόλια που έχουν παραληφθεί από τους φορείς που συμμετείχαν στη διαβούλευση, εκδίδει την ΚΥΑ της ΣΜΠΕ.

Ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων

Η ΣΜΠΕ του ΠΕΠ υποβλήθηκε με το α.π. 4235/16.7.2014 έγγραφο της Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή της Περιφέρειας Κρήτης (α.π. ΕΥΠΕ 173876/16.7.2014) και

διαβιβάστηκε προς διαβούλευση με το κοινό και τις δημόσιες αρχές, σύμφωνα με τις διατάξεις της ΚΥΑ ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/107017/5.9.06 με το α.π. οικ. 173921/16.7.2014.

Στο πλαίσιο της ως άνω διαβούλευσης έχουν διαβιβαστεί στην ΕΥΠΕ, η οποία αποτελεί την αρμόδια αρχή κατά την έννοια της παραπάνω σχετικής κυα, σειρά απόψεων.

Τα σχόλια και οι θέσεις που εκφράστηκαν κατά τη διαβούλευση της ΣΜΠΕ προς την ΕΥΠΕ γνωστοποιούνται στην Αρχή Σχεδιασμού και ενσωματώνονται κατά την επικαιροποίηση του Προγράμματος, πριν την τελική έγκρισή του. Προκειμένου για την υιοθέτηση των σχολίων λαμβάνονται υπόψη η στρατηγική και οι στόχοι του Προγράμματος καθώς και οι εναλλακτικές δυνατότητες όπως έχουν εξεταστεί.

Να σημειωθεί ότι στην επικαιροποίηση του Προγράμματος, που ακολούθησε μετά την πρώτη υποβολή του στην ΕΕ (17/7/2014), έχουν αναδειχθεί ακόμα καλύτερα, σημαντικά στοιχεία της περιβαλλοντικής διάστασης του Προγράμματος, τα οποία ενσωματώνουν σε ένα βαθμό και κάποια από τα σχόλια που προέκυψαν κατά τη διαδικασία της διαβούλευσης με τους φορείς. Ενδεικτικά σημεία αναφέρονται στη συνέχεια.

Στο πλαίσιο του ΘΣ5 «Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων» επισημαίνεται ότι για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής θα λαμβάνονται υπόψη τα αναφερόμενα στο Σχέδιο Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Υδατικού Διαμερίσματος Κρήτης καθώς και στην αξιολόγηση των κινδύνων πλημμυρών που έχει ολοκληρωθεί από το ΥΠΕΚΑ και αναδεικνύει τις ζώνες δυνητικά υψηλού κινδύνου πλημμύρας.

Επιπλέον, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προστασία των ακτών και γίνεται σύνδεση με άλλες στρατηγικές και προγράμματα, όπως η συνεργασία με άλλες περιφέρειες στο πλαίσιο της Μακροπεριφέρειας Αδριατική-Ιόνιο και του διασυνοριακού προγράμματος Ελλάδα-Κύπρος καθώς και η θαλάσσια στρατηγική.

Στο πλαίσιο του ΘΣ6 «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων» στον τομέα του φυσικού περιβάλλοντος, θα επιδιωχθούν παρεμβάσεις για την προστασία και αποτελεσματική διαχείριση των οικοτόπων της Κρήτης (χερσαίων και θαλάσσιων), καθώς και της βιοποικιλότητας εντός του Πλαισίου Δράσεων Προτεραιότητας για το δίκτυο NATURA 2000 που εκπονήθηκε από το ΥΠΕΚΑ και της Θαλάσσιας Στρατηγικής και του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού με στόχο την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης.

Στον πίνακα που ακολουθεί συνοψίζονται οι πληροφορίες σχετικά με τα σχόλια από τη διαβούλευση της ΣΜΠΕ και οι αντίστοιχες απαντήσεις και τρόποι αντιμετώπισης τους.

Πίνακας: Σχόλια Διαβούλευσης για τη ΣΜΠΕ

α/α	Απόφαση / Φορέας	Περιεχόμενο Απόφασης	Σχόλια	Αντιμετώπιση / Ενσωμάτωση των σχολίων στη ΣΜΠΕ
1	Έγγραφο με αρ.πρωτ. ΕΥΠΕ 174448/13-8-14 της Περιφέρειας Κρήτης Δ/σης Περιβάλλοντος & Χωρικού Σχεδιασμού Τμήμα Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας ΠΕ Ηρακλείου	Γνωμοδοτεί θετικά ως προς τη ΣΜΠΕ του Προγράμματος.	Το περιεχόμενο των προτάσεων που προτείνονται στο αντίστοιχο κεφάλαιο της ΣΜΠΕ (6.2) είναι όροι οι οποίοι ως επί τω πλείστον αφορούν την επόμενη φάση της αδειοδότησης κάθε επί μέρους έργου ή δραστηριότητας, δηλαδή την φάση της έγκρισης της ΜΠΕ αυτών.	Έχει ενσωματωθεί, έχουν δε αναπροσαρμοστεί κάποια μέτρα αντιμετώπισης και έχουν προστεθεί νέα. Επιπλέον στη ΣΜΠΕ επισημαίνεται ότι η εξειδίκευση των μέτρων αντιμετώπισης κατά τη φάση κατασκευής και λειτουργίας των έργων για κάθε περιβαλλοντική παράμετρο, γίνεται στη φάση της περιβαλλοντικής αδειοδότησης των επιμέρους έργων.
			Στο στρατηγικό σχέδιο αναμένεται προσέγγιση αξιολόγησης και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών ζητημάτων, σε ανώτερο επίπεδο.	Έχει ενσωματωθεί, έχουν δε αναπροσαρμοστεί κάποια μέτρα αντιμετώπισης και έχουν προστεθεί νέα.
			Διεκρίνιση ως προς τους δείκτες που περιέχονται στα Παραρτήματα των Ειδικών Κανονισμών των Ταμείων και των επιπλέον δεικτών για την περιβαλλοντική παρακολούθηση του Προγράμματος.	Σε περίπτωση που ο δείκτης περιέχεται στα Παραρτήματα των Ειδικών Κανονισμών των Ταμείων αναφέρεται στον τίτλο του δείκτη ότι πρόκειται για Κοινό Δείκτη (CCI).
			Σελ 49 αγνοείται η έγκριση του νέου ΠΕΣΔΑΚ.	Υπήρχε η αναφορά στην έγκριση της ΣΜΠΕ του νέου ΠΕΣΔΑΚ. Συμπληρώθηκε η αντίστοιχη αναφορά στην απόφαση έγκρισης του ΠΕΣΔΑΚ.

			Σελ 51 δεν αναφέρονται δράσεις και η συμμετοχή της Περιφέρειας στη θαλάσσια στρατηγική.	Στην Ενότητα 1.5 «Σχέση του Προγράμματος με άλλα Σχέδια και Προγράμματα» υπάρχει σύνδεση του ΠΕΠ με τη διαπεριφερειακή και διασυνοριακή συνεργασία στο πλαίσιο της μακροπεριφέρειας «Αδριατική – Ιόνιο».
			Στον ΑΠ2-ΕΣ4 αναφέρονται αρνητικές επιπτώσεις από την κατασκευή έργων υποδομής. Αυτό δεν ισχύει γιατί το πρόγραμμα δεν προβλέπει υποδομές αυτής της κατηγορίας.	Έχει ενσωματωθεί κατάλληλα.
2	Έγγραφο με αρ.πρωτ. ΕΥΠΕ 175129/26-9-14 Υπουργείο Ναυτιλίας & Αιγαίου Δ/νσης Λιμενικών Υποδομών	Γνωμοδοτεί θετικά ως προς τη ΣΜΠΕ του Προγράμματος. Περιέχονται σχόλια.	<ul style="list-style-type: none"> - Έχοντας υπόψη ότι στο Πρόγραμμα υπάρχουν περιοχές που προστατεύονται από το Κοινοτικό ενδιαφέρον Natura 2000, θα πρέπει να τηρούνται αυξημένα μέτρα προστασίας και ετοιμότητας. - Η Υπηρεσία Λιμενικών Υποδομών, στο πλαίσιο της διαδικασίας υποβολής ΜΠΕ για τα έργα/δράσεις που θα προκύψουν κατά την εφαρμογή του Προγράμματος, δύναται να διατυπώσει ειδικότερες παρατηρήσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> - Καλύπτεται από τα μέτρα αντιμετώπισης που προβλέπονται στη ΣΜΠΕ στον τομέα της βιοποικιλότητα. - Δεν απαιτείται ενέργεια στο πλαίσιο της ΣΜΠΕ
3	Έγγραφο με αρ.πρωτ. ΕΥΠΕ 175921/5-11-2014 ΥΠΕΚΑ ΕΓΥ Δ/νση Προστασίας και Διαχείρισης Υδατικού	Περιέχονται παρατηρήσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη	<ul style="list-style-type: none"> - Θα πρέπει να προβλέπεται στην απόφαση έγκρισης της ΣΜΠΕ σχετικός όρος για την άρση των ασυμβατοτήτων που τυχόν θα προκύψουν μεταξύ των προβλεπόμενων στο ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020 και στο υπό κατάρτιση Σχέδιο Διαχείρισης των ΛΑΠ του ΥΔ Κρήτης. - Θα πρέπει να προβλέπεται στην απόφαση έγκρισης της ΣΜΠΕ σχετικός όρος για την άρση των 	<ul style="list-style-type: none"> - Στη ΣΜΠΕ περιλαμβάνεται ήδη όρος στα μέτρα αντιμετώπισης που αναφέρει «<i>Η υλοποίηση των προτεινόμενων παρεμβάσεων θα πρέπει να συνάδει με το Σχέδιο Διαχείρισης Λεκανών Απορροής του Υδατικού Διαμερίσματος Κρήτης</i>». - Ενσωματώθηκε με τον όρο «<i>Η υλοποίηση των</i>

	Περιβάλλοντος		<p>ασυμβατοτήτων που τυχόν θα προκύψουν του ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020 και του αναθεωρημένου Σχεδίου Διαχείρισης Υδατικών Πόρων ΛΑΠ Κρήτης</p> <ul style="list-style-type: none"> - Θα πρέπει να προβλέπεται στην απόφαση έγκρισης της ΣΜΠΕ σχετικός όρος για την άρση των ασυμβατοτήτων που τυχόν θα προκύψουν μεταξύ των προβλεπόμενων στο ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020 και στα υπό κατάρτιση Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας των ΛΑΠ του ΥΔ Κρήτης για τα οποία έχει αποκλειστική αρμοδιότητα η Περιφέρεια Κρήτης. - Ο έλεγχος της συμβατότητας των έργων και δράσεων που προβλέπονται στο ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020 με τα ΣΔ των ΛΑΠ και το ΣΔ Κινδύνων Πλημμύρας θα γίνεται, πριν την έγκριση ένταξης των δράσεων στο ΠΕΠ, από την οικεία Δ/ση Υδάτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης. 	<p><i>προτεινόμενων παρεμβάσεων θα πρέπει να συνάδει με το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκανών Απορροής του Υδατικού Διαμερίσματος Κρήτης»</i></p> <p>- Δεν απαιτείται ενέργεια στο πλαίσιο της ΣΜΠΕ</p>
4	Έγγραφο με αρ.πρωτ. ΕΥΠΕ 175040/23-9-14 ΥΠΕΚΑ Γεν.Γραμ. Χωροταξίας & Αστικού Περιβάλλοντος Δ/ση Χωροταξίας Υπουργείο;	Η Δ/ση Χωροταξίας δεν έχει αντίρρηση για την προώθησή της ΣΜΠΕ.	Η προβλεπόμενη ΣΜΠΕ του ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020, το οποίο συνδέει την ανάπτυξη με τη χωρική διάσταση δεν έρχεται σε αντίθεση με τις κατευθύνσεις του εθνικού και περιφερειακού χωροταξικού σχεδιασμού και γι' αυτό το λόγο η Δ/ση Χωροταξίας δεν έχει αντίρρηση για την προώθησή της.	Δεν απαιτούνται ενέργειες

5	Έγγραφο με αρ.πρωτ. ΕΥΠΕ 174794/10-9-14 Υπουργείο Εσωτερικών Δ/νση Τεχνικών Υπηρεσιών Τμήμα Προστασίας Περιβάλλοντος	Περιέχονται παρατηρήσεις και σχόλια. Δεν γνωμοδοτεί για τη ΣΜΠΕ.	<ul style="list-style-type: none"> - Να διασφαλιστεί ότι όλα τα συναφή προγράμματα ή δράσεις συνεκτιμώνται. - Να αξιολογηθεί αν είναι αναγκαία η αναφορά στις βασικές αρχές του νέου Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Αποβλήτων και του Προγράμματος Πρόληψης Αποβλήτων που είναι υπό κατάρτιση ή αν θα πρέπει να γίνει μνεία στην Εθνική Στρατηγική Λιμένων 2013-2018 - Να παρουσιάζεται στη μελέτη το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις διάφορες περιβαλλοντικές παραμέτρους και να διασφαλισθεί η επικαιροποίησή της αναφερόμενης στη μελέτη νομοθεσίας. 	<ul style="list-style-type: none"> - Αντιμετωπίζεται στο Κεφάλαιο 2.5 της ΣΜΠΕ «Σχέση του Προγράμματος με άλλα Σχέδια και Προγράμματα» - Η αναφορά στον νέο ΕΣΔΑ και το Πρόγραμμα Πρόληψης Αποβλήτων θεωρείται σημαντική, καθώς στο Πρόγραμμα επιλέγεται η Επενδυτική Προτεραιότητα 6α «επενδύσεις στον τομέα των αποβλήτων...» στο πλαίσιο επίτευξης του στόχου για «βιώσιμη ανάπτυξη σε όρους περιβαλλοντικούς» για την ανάγκη προώθησης καινοτόμων δράσεων πρόληψης, ενίσχυσης της ανακύκλωσης και διαλογής στην πηγή, στο πλαίσιο εφαρμογής του ΠΕΣΔΑΚ. - Δεν υπάρχουν δράσεις για τα λιμάνια. - Αντιμετωπίζεται στο Κεφάλαιο 2.3 της ΣΜΠΕ «Διεθνείς/Κοινοτικοί/Εθνικοί στόχοι περιβαλλοντικής προστασίας»
6	Έγγραφο με αρ.πρωτ. ΕΥΠΕ 174787/10-9-2014 ΥΠΑΑΤ Γεν.Δ/νση Γεωργικών Εφαρμογών &	Περιέχονται προτάσεις για την μείωση των επιπτώσεων στο περιβάλλον. Δεν γνωμοδοτεί για τη ΣΜΠΕ.	<ul style="list-style-type: none"> - Η χωροθέτηση νέων δραστηριοτήτων και ο εκσυγχρονισμός υφιστάμενων θα πρέπει να είναι σε συμφωνία με το θεσμοθετημένα Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Εθνικού Επιπέδου, με τον υφιστάμενο χωροταξικό σχεδιασμό, με τα Διαχειριστικά Σχέδια ΛΑΠ καθώς και με τους περιορισμούς που θέτει το 	<ul style="list-style-type: none"> - Καλύπτεται από τα μέτρα αντιμετώπισης που προτείνονται στο αντίστοιχο κεφάλαιο της ΣΜΠΕ.

	Έρευνας Δ/νση Χωροταξίας & Προστασίας Περιβάλλοντος Τμήμα Χωροταξίας	ΣΜΠΕ Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων	Αναθεωρημένο Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης ΣΑ.	
			- Ο σχεδιασμός να είναι σε πλήρη συμβατότητα με το Ν. 3937/2011 «περί βιοποικιλότητας» και τα σχετικά Προεδρικά Διατάγματα και τις Αποφάσεις που αφορούν τις προστατευόμενες περιοχές ώστε να αποφεύγεται ο κατακερματισμός τους, να διατηρείται η οικολογική συνέχεια και να μην θίγεται το προστατευτέο αντικείμενο.	- Περιλαμβάνεται ήδη στα μέτρα αντιμετώπισης που προτείνονται στον τομέα της βιοποικιλότητας.
			- Οι οικιστικές επεκτάσεις, σύμφωνα με το με την παρ.5 του άρθρου 1 του "Ν.1337/1983, δεν επιτρέπονται εφόσον είναι αντίθετες με τους όρους προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και τους γενικότερους αναπτυξιακούς στόχους μέσα στους οποίους περιλαμβάνεται και η διαψύλαξη της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας. Τα αποθέματα γης και ιδιαίτερα αγροτικής γης υψηλής παραγωγικότητας επιβάλλεται να διατηρηθούν κατά κύριο λόγο για την κάλυψη διατροφικών αναγκών (μέσω των καλλιεργειών) αλλά και ως ρυθμιστική ζώνη.	- Δεν προβλέπονται από το ΠΕΠ Κρήτης

			<ul style="list-style-type: none"> - Η σύσταση ομάδων παραγωγών, υγιών δομών συνεταιρισμών, η ίδρυση ή βελτίωση των μεταποιητικών μονάδων θα έχει ευεργετικά αποτελέσματα τόσο στην απασχόληση (διατήρηση και ενίσχυση τοπικών θέσεων εργασίας) όσο και στην ανάδειξη ποιοτικών αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας σε εγχώριες και ξένες αγορές με ενίσχυση εξαγωγών και κάλυψη τοπικών διατροφικών αναγκών. 	<ul style="list-style-type: none"> - Δεν είναι αντικείμενο της ΣΜΠΕ
			<ul style="list-style-type: none"> - Υλοποίηση επενδυτικών προγραμμάτων όπως αυτά του Μέτρου 1.2.3 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης του Υπ.Α.Α.Τ, βοηθούν στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας γεωργικών προϊόντων των μονάδων μεταποίησης με τη στήριξη τους σε θέματα ανάπτυξης καινοτομιών και τεχνολογικού εξοπλισμού, βελτίωσης της ποιότητας καθώς επίσης και της υγιεινής και της ασφάλειας των προϊόντων τους. 	<ul style="list-style-type: none"> - Δεν είναι αντικείμενο της ΣΜΠΕ
			<ul style="list-style-type: none"> - Η ενίσχυση των τουριστικών δραστηριοτήτων είναι αναγκαίο να βασίζεται στις αρχές της αειφορίας σεβόμενη την φέρουσα ικανότητα και την ιδιαιτερότητα του χώρου ιδιαίτερα στις οικολογικά ευαίσθητες περιοχές και περιοχές που χρήζουν ειδικής προστασίας (πχ νησιωτικοί χώροι) με ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού (π.χ. αγροτουρισμού) που εντάσσονται αρμονικά στο περιβάλλον, σέβονται τα φυσικά χαρακτηριστικά 	<ul style="list-style-type: none"> - Έχει ενσωματωθεί στα μέτρα αντιμετώπισης. Συγκριμένα: <i>Για επενδύσεις σε τουριστικές επιχειρήσεις, προτείνεται να καθορίζονται κριτήρια αξιολόγησης προτάσεων που να περιλαμβάνουν υιοθέτηση μεθόδων εξοικονόμησης ενέργειας και ορθολογικής διαχείρισης φυσικών πόρων (π.χ. εξοικονόμηση υδατικών πόρων), καθώς και</i>

			<p>κάθε περιοχής και προστατεύουν τη χλωρίδα και την πανίδα.</p> <p>απαιτείται συμπόρευση ανάπτυξης αγροτικής οικονομίας με τουριστική ώστε το οικονομικό όφελος να πολλαπλασιαστεί από τη συντήρηση του τουριστικού πληθυσμού με ντόπια προϊόντα. Στο πλαίσιο αυτό μπορεί να γίνει αναφορά στις διατάξεις του Ν.4235/2014 (άρθρο 56, παρ.2)</p>	<p>δράσεων ανακύκλωσης κ.α. Επιπλέον, μέσω ανάλογων κριτηρίων να προωθούνται οι ήπιες μορφές τουρισμού καθώς και η προστασία και ανάδειξη των τοπικών φυσικών χαρακτηριστικών.</p> <p>- Να γίνεται ολοκληρωμένη εκτίμηση και αξιολόγηση των εναλλακτικών δυνατοτήτων που υπάρχουν στη φάση σχεδιασμού νέων επενδύσεων με έμφαση στην περιβαλλοντική διάστασή τους.</p>
			<p>- Μετά το πέρας εργασιών κατασκευής έργων υποδομής θα πρέπει να γίνεται πλήρης αποκατάσταση των χώρων και επαναφύτευση με τοπικά είδη βλάστησης.</p>	<p>- Αντικείμενο ΜΠΕ</p>
			<p>- Προτείνεται η οργάνωση βιομηχανικής δραστηριότητας σε ειδικά ελεγχόμενες ζώνες, με σταδιακή μετεγκατάσταση και των λοιπών διάσπαρτων βιοτεχνικών και βιομηχανικών μονάδων, μέσης και χαμηλής όχλησης ώστε να ανασχεθεί η αλλοίωση των γεωργικών περιοχών</p>	<p>- Καλύπτεται από αντίστοιχα μέτρα που προτείνονται στο κεφάλαιο της ΣΜΠΕ. Συγκεκριμένα:</p> <p><i>Οι νέες εγκαταστάσεις να χωροθετηθούν σε ήδη αδειοδοτημένες περιοχές, έτσι ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι τυχόν αρνητικές επιπτώσεις</i></p> <p><i>Η χωροθέτηση νέων δραστηριοτήτων και ο εκσυγχρονισμός υφιστάμενων θα πρέπει να είναι σε συμφωνία με τον υφιστάμενο χωροταξικό σχεδιασμό.</i></p> <p><i>Κατάλληλος σχεδιασμός ώστε να</i></p>

				αξιοποιούνται υποβαθμισμένες περιοχές και εδάφη αντί παραγωγικών εδαφών
			<p>- Η χωροθέτηση έργων Α.Π.Ε σε Αγροτικές Γαίες Υψηλής Παραγωγικότητας δε διέπεται από τις διατάξεις του Ν.3851/2010 (όπως αναφέρεται στη σελ.66 του ΠΕΠ Κρήτης) αλλά σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.4203/2013, σε Αγροτικές Γαίες Υψηλής Παραγωγικότητας επιτρέπονται σταθμοί τεχνολογιών Α.Π.Ε. εκτός των φωτοβολταϊκών (με εξαίρεση όσους έχουν υποβάλει αιτήματα Χορήγησης προσφοράς σύνδεσης από 04.06.2010 έως 21.09.2011). Επιπλέον η χωροθέτηση τους να γίνεται σύμφωνα με το ειδικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τις Α.Π.Ε (αρ.πρωτ.49828/2008 (ΦΕΚ 2464Β'/2008) με σύνταξη ειδικής ορνιθολογικής Μελέτης για αιολικές εγκαταστάσεις εντός Ζ.Ε.Π της ορνιθοπανίδας της Οδηγίας 79/409/Ε.Ο.Κ (σε εναρμόνιση με την υπ' αριθμ.1422/2013 Απόφαση του Ε' Τμήματος του ΣΤΕ) και σύμφωνα με τις ειδικότερες προϋποθέσεις και περιορισμούς που καθορίζονται στην οικεία πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων.</p>	<p>- Έγινε ενσωμάτωσή του στο κείμενο της ΣΜΠΕ. Δεν απαιτείται ειδικός όρος στα μέτρα αντιμετώπισης καθώς στο ΠΕΠ Κρήτης δεν προβλέπονται έργα ΑΠΕ.</p>
			<p>- Στην περίπτωση των οδικών έργων και δικτύων μεταφοράς θα πρέπει να αποφεύγεται η διέλευση τους εντός βιοτόπων, περιβαλλοντικά ευαίσθητων .</p>	<p>- Καλύπτεται από αντίστοιχα μέτρα που προτείνονται στο κεφάλαιο της ΣΜΠΕ. Συγκεκριμένα:</p>

			<p>περιοχων και αγροτικων γαιων υψηλης παραγωγικότητας.</p>	<p><i>Η χωροθέτηση νέων δραστηριοτήτων και ο εκσυγχρονισμός υφιστάμενων θα πρέπει να είναι σε συμφωνία με τον υφιστάμενο χωροταξικό σχεδιασμό.</i></p> <p><i>Κατά τη φάση σχεδιασμού, επιλογή κατάλληλης χωροθέτησης οχλουσών δραστηριοτήτων ώστε να μην θίγουν τους οικοτόπους και να αποφεύγεται ο κατακερματισμός τους. Όπου αυτό δεν είναι δυνατόν, λήψη διορθωτικών μέτρων διευκόλυνσης μετακίνησης πανίδας.</i></p> <p>καθώς και τα μέτρα που αναφέρονται στον τομέα της βιοποικιλότητας.</p>
			<p>- Απαιτείται έλεγχος των χρησεων γης, ορθολογική διαχείριση υδάτινων πόρων (επιφανειακων και υπόγειων) και αξιολόγηση των πραγματικων αναγκων σε νερό. Επιπλέον πραγματοποίηση ελέγχων για την ποσότητα και ποιότητα των επιφανειακων και υπόγειων υδάτων</p>	<p>- Καλύπτεται από αντίστοιχα μέτρα που προτείνονται στον τομέα των υδατικών πόρων.</p>
			<p>- Στο θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο των ΠΕΠ πρέπει να προστεθεί και ο Ν.4269/2014(ΦΕΚ Α' 142/28.6.14) "Χωροταξική και Πολεοδομική Μεταρρύθμιση-Βιωσιμη Ανάπτυξη» όπως ισχύει.</p>	<p>- Έγινε ενσωμάτωσή του στο κείμενο της ΣΜΠΕ.</p>

Εκτίμηση, αξιολόγηση και αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο περιβάλλον

Η αξιολόγηση των επιμέρους ειδών δράσεων που προκύπτουν από την επιλογή των επενδυτικών προτεραιοτήτων και των ειδικών στόχων του νέου ΠΕΠ Κρήτης στοχεύει στον έγκαιρο εντοπισμό και εκτίμηση των πιθανών επιπτώσεων στο περιβάλλον, θετικών και αρνητικών, που μπορεί να επιφέρει η εφαρμογή του Προγράμματος.

Η αξιολόγηση πραγματοποιείται για τους τομείς που προβλέπονται από την Οδηγία 2001/42/ΕΚ και συγκεκριμένα:

- Ατμόσφαιρα – Κλίμα
- Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα – Πανίδα
- Υδάτινοι Πόροι
- Έδαφος – Τοπίο – Παράκτια ζώνη
- Πληθυσμός – Υγεία
- Πολιτιστική Κληρονομιά

Τα κριτήρια με τα οποία θα γίνει η αξιολόγηση σε αυτό το επίπεδο περιλαμβάνουν:

- Το είδος της επίπτωσης που αναμένεται, δηλ. αν πρόκειται για θετική, αρνητική ή ουδέτερη επίπτωση.
- Την ένταση της επίπτωσης, δηλ. αν πρόκειται για ασθενή, μέτρια ή σημαντική επίπτωση.
- Το χρονικό ορίζοντα εμφάνισης της επίπτωσης, βραχυ-, μέσο- ή μακροπρόθεσμα.
- Τη διάρκεια της επίπτωσης, δηλ. αν θα είναι βραχυχρόνια ή μόνιμη.
- Την προέλευση της επίπτωσης, αν πρόκειται για άμεση ή έμμεση επίπτωση ή αθροιστική.

Τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την αξιολόγηση του Προγράμματος συνοψίζονται παρακάτω ανά Άξονα Προτεραιότητας.

Στον Άξονα Προτεραιότητας 1: «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της Κρήτης», αναμένονται θετικές επιπτώσεις με την ενίσχυση των επιχειρήσεων για την ανάπτυξη καινοτομικών προϊόντων και πρακτικών με περιβαλλοντικά κριτήρια (π.χ. πρακτικές με σκοπό την εξοικονόμηση ενέργειας) καθώς και από την έρευνα και την ενσωμάτωση καινοτόμων τεχνολογιών στην επιχειρηματική δραστηριότητα σε βάθος χρόνου, όταν θα έχουν υιοθετηθεί πλήρως οι τεχνολογίες αυτές. Αρνητικές επιπτώσεις ενδέχεται να υπάρξουν στο περιβάλλον σε περίπτωση αύξησης της παραγωγικής δραστηριότητας (π.χ. τρόφιμα, τομέας τουρισμού), αν δεν υπάρξουν τα κατάλληλα μέτρα για την σωστή χωροθέτηση των επιχειρήσεων, την διαχείριση των υγρών και στερεών αποβλήτων, την σωστή αξιοποίηση των φυσικών πόρων.

Στον Άξονα Προτεραιότητας 2: «Βιώσιμη Ανάπτυξη με αναβάθμιση του περιβάλλοντος και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Κρήτη» περιλαμβάνονται κυρίως δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος. Κατά συνέπεια

αναμένεται σημαντική θετική επίπτωση από τις δράσεις ενεργειακής αναβάθμισης στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, από την διαχείριση των υγρών και στερεών αστικών αποβλήτων και των υδατικών πόρων. Επιπλέον οι δράσεις πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων προωθούν την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, μέσω της προστασίας των δασικών οικοσυστημάτων από τις πυρκαγιές και μέσω της αντιπλημμυρικής προστασίας. Ταυτόχρονα ενισχύεται και η ασφάλεια του πληθυσμού. Ακόμα θετική επίπτωση αναμένεται και στην προστασία της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων μέσω του ολοκληρωμένου χωρικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και των δράσεων ανάδειξης της ιδιαίτερης βιοποικιλότητας της περιοχής ενώ προωθείται αναβάθμιση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών. Η αναβάθμιση τμημάτων του οδικού δικτύου της Κρήτης θα έχει θετική επίπτωση κυρίως στην ασφάλεια του πληθυσμού. Τέλος προβλέπονται δράσεις ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Από την άλλη πλευρά, αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται από την κατασκευή των προβλεπόμενων υποδομών, οι οποίες όμως μπορούν να μετριαστούν με κατάλληλα μέτρα κατά τη φάση της περιβαλλοντικής αδειοδότησής τους. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στις αρνητικές επιπτώσεις που αναμένονται από την επέκταση των τουριστικών υποδομών, ώστε να προβλέπεται κατάλληλη διαχείριση των αυξημένων μετακινήσεων και των παραγόμενων αποβλήτων από την αύξηση των επισκεπτών στο νησί, καθώς και μέτρα προστασίας των παράκτιων περιοχών και της βιοποικιλότητας. Αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται και από την αναβάθμιση του οδικού δικτύου, λόγω αύξησης των μεταφορών.

Στον **Άξονα Προτεραιότητας 3:** «Ενίσχυση της εκπαίδευσης και της κοινωνικής συνοχής στην Κρήτη» αναμένονται ασθενείς αρνητικές επιπτώσεις από την κατασκευή υποδομών, οι οποίες όμως μπορούν να μετριαστούν με κατάλληλα μέτρα κατά τη φάση της περιβαλλοντικής αδειοδότησής τους. Θετική επίπτωση αναμένεται στην υγεία του πληθυσμού καθώς αναβαθμίζονται οι υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας.

Στον **Άξονα Προτεραιότητας 4:** «Πρωώθηση της απασχόλησης και προσαρμογή των εργαζομένων στις αλλαγές» δεν αναμένονται σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τις δράσεις κατάρτισης και συμβουλευτικής για την αναβάθμιση του εργατικού δυναμικού και των επιχειρηματιών. Ωστόσο, μέσω του άξονα αυτού προωθείται η τόνωση της επιχειρηματικότητας και άρα αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις λόγω αύξησης της ζήτησης των φυσικών πόρων και αύξησης των παραγόμενων υγρών και στερεών αποβλήτων.

Στον **Άξονα Προτεραιότητας 5:** «Πρωώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας στην Κρήτη» δεν αναμένονται σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις καθώς προβλέπονται κυρίως δράσεις ενημέρωσης και εκπαίδευσης, οικονομικής ενίσχυσης και ενίσχυσης της απασχόλησης, όπως επίσης και σε συμπλήρωση υφιστάμενων κοινωνικών δομών και ενδεχομένως υποδομών μικρής κλίμακας.

Για την **αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων** κατά τη φάση υλοποίησης του Προγράμματος προτείνονται τα ακόλουθα.

Σε ότι αφορά τις αρνητικές επιπτώσεις που ενδέχεται να προκύψουν από την δημιουργία και επέκταση επιχειρηματικών και τουριστικών υποδομών προτείνονται:

- Να γίνεται ολοκληρωμένη εκτίμηση και αξιολόγηση των εναλλακτικών δυνατοτήτων που υπάρχουν στη φάση σχεδιασμού νέων επενδύσεων με έμφαση στην περιβαλλοντική διάστασή τους.
- Οι νέες εγκαταστάσεις να χωροθετηθούν σε ήδη αδειοδοτημένες περιοχές, έτσι ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι τυχόν αρνητικές επιπτώσεις.
- Κατά τη φάση σχεδιασμού, επιλογή κατάλληλης χωροθέτησης οχλουσών δραστηριοτήτων ώστε να μην θίγουν τους οικοτόπους και να αποφεύγεται ο κατακερματισμός τους. Όπου αυτό δεν είναι δυνατόν, λήψη διορθωτικών μέτρων διευκόλυνσης μετακίνησης πανίδας.
- Κατά τη φάση σχεδιασμού, επιλογή κατάλληλης χωροθέτησης οχλουσών δραστηριοτήτων ώστε να μην θίγουν περιοχές πολιτιστικού ενδιαφέροντος.
- Χρήση δυνατοτήτων που παρέχουν οι δράσεις για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα, για την ανάδειξη και προστασία των φυσικών περιοχών.
- Χρήση δυνατοτήτων που παρέχουν οι δράσεις για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα, για την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Επιλογή κατάλληλων συμπληρωματικών υποδομών, όπου απαιτείται, για την κατάλληλη διαχείριση και ασφαλή διάθεση των παραγόμενων υγρών και στερεών αποβλήτων (σε περίπτωση αύξησης επισκεπτών ή/και παραγωγικών δραστηριοτήτων).
- Ενθάρρυνση της χρήσης καθαρών τεχνολογιών και πρακτικών μείωσης των υγρών αποβλήτων.
- Ενθάρρυνση για την εισαγωγή τεχνολογιών ανακύκλωσης και εξοικονόμησης νερού.
- Ενθάρρυνση της χρήσης καθαρών τεχνολογιών και πρακτικών μείωσης των στερεών αποβλήτων.
- Καθορισμός των χρήσεων γης στις περιοχές παρέμβασης.
- Για επενδύσεις σε τουριστικές επιχειρήσεις, προτείνεται να καθορίζονται κριτήρια αξιολόγησης προτάσεων που να περιλαμβάνουν υιοθέτηση μεθόδων εξοικονόμησης ενέργειας και ορθολογικής διαχείρισης φυσικών πόρων (π.χ. εξοικονόμηση υδατικών πόρων), καθώς και δράσεων ανακύκλωσης κ.α. Επιπλέον, μέσω ανάλογων κριτηρίων να προωθούνται οι ήπιες μορφές τουρισμού καθώς και η προστασία και ανάδειξη των τοπικών φυσικών χαρακτηριστικών.

Για την πρόληψη και μετριασμό των επιπτώσεων από την εφαρμογή του προγράμματος στο ατμοσφαιρικό περιβάλλον και τους κλιματικούς παράγοντες, επισημαίνεται ότι:

- Είναι ιδιαίτερα κρίσιμη η αξιοποίηση των παρεμβάσεων του Προγράμματος που συντελούν στην εξοικονόμηση ενέργειας στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, στη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των επιχειρήσεων, στην προώθηση της εφαρμοσμένης έρευνας στον τομέα της εξοικονόμησης ενέργειας καθώς και στην αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, οι οποίες συμβάλλουν ουσιαστικά στην βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος και στον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Για την πρόληψη και μετριασμό των επιπτώσεων από την εφαρμογή του προγράμματος στη *Βιοποικιλότητα, χλωρίδα και πανίδα*, προτείνονται τα ακόλουθα:

- Ο σχεδιασμός νέων έργων και επενδύσεων να γίνεται με βάση τους στόχους και τις προτεραιότητες της Εθνικής Στρατηγικής για την προστασία της βιοποικιλότητας.
- Ο σχεδιασμός να είναι σε πλήρη συμβατότητα με το Ν. 3937/2011 «περί βιοποικιλότητας» και τα σχετικά Προεδρικά Διατάγματα και τις Αποφάσεις που αφορούν τις προστατευόμενες περιοχές. Να υλοποιούνται λεπτομερείς οικολογικές αξιολογήσεις όπου απαιτείται σύμφωνα με τους Ν. 3937/2011 και Ν. 4014/2011.
- Η επίδραση νέων έργων και επενδύσεων στην βιοποικιλότητα της περιοχής θα πρέπει να εξετάζονται κατά την πλήρη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων των προβλεπόμενων έργων και θα πρέπει να προτείνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης των επιπτώσεων.

Για το μετριασμό των επιπτώσεων στους *υδάτινους πόρους* προτείνονται τα ακόλουθα:

- Κατάλληλος σχεδιασμός και χωροθέτηση έργων και δραστηριοτήτων ώστε να μην προκύπτουν σημαντικές επιπτώσεις στο υδατικό περιβάλλον λόγω ρύπανσης ή μεταβολών (ποσοτικών ή ποιοτικών) του υδρογραφικού δικτύου.
- Η υλοποίηση των προτεινόμενων παρεμβάσεων θα πρέπει να συνάδει με το Σχέδιο Διαχείρισης Λεκανών Απορροής του Υδατικού Διαμερίσματος Κρήτης.
- Η υλοποίηση των προτεινόμενων παρεμβάσεων θα πρέπει να συνάδει με το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκανών Απορροής του Υδατικού Διαμερίσματος Κρήτης
- Ιδιαίτερη έμφαση και μέριμνα πρέπει να δίνεται κατά τον σχεδιασμό νέων δραστηριοτήτων και την ένταξη τους στο ΠΕΠ ώστε να εξασφαλίζεται η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών του νησιού, σύμφωνα και με την Οδηγία της Θαλάσσιας Χωροταξίας, και να αποφεύγεται σε κάθε περίπτωση η υποβάθμιση των ποιοτικών χαρακτηριστικών του θαλάσσιου και παράκτιου φυσικού περιβάλλοντος, ή των υδάτων κολύμβησης.
- Ενθάρρυνση της χρήσης καθαρών τεχνολογιών και πρακτικών μείωσης των υγρών αποβλήτων.
- Ενθάρρυνση για την εισαγωγή τεχνολογιών ανακύκλωσης και εξοικονόμησης νερού.

Για την πρόληψη και αντιμετώπιση των επιπτώσεων του εξεταζόμενου προγράμματος στο *έδαφος και στο τοπίο*, προτείνονται τα ακόλουθα:

- Η χωροθέτηση νέων δραστηριοτήτων και ο εκσυγχρονισμός υφιστάμενων θα πρέπει να είναι σε συμφωνία με τον υφιστάμενο χωροταξικό σχεδιασμό.
- Κατάλληλος σχεδιασμός ώστε να αξιοποιούνται υποβαθμισμένες περιοχές και εδάφη αντί παραγωγικών εδαφών.
- Κατά τη φάση σχεδιασμού, επιλογή κατάλληλης χωροθέτησης δραστηριοτήτων ώστε να μην θίγουν περιοχές ιδιαίτερου πολιτιστικού, φυσικού ή αισθητικού χαρακτήρα.

- Ενθάρρυνση της χρήσης καθαρών τεχνολογιών και πρακτικών μείωσης των στερεών αποβλήτων.

Για τον μετριασμό των επιπτώσεων του εξεταζόμενου προγράμματος στον *πληθυσμό και στην ανθρώπινη υγεία* προτείνονται τα ακόλουθα:

- Επιλογή συμπληρωματικών υποδομών, όπου απαιτείται, για την κατάλληλη διαχείριση και ασφαλή διάθεση των παραγόμενων υγρών, στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων και τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας (σε περίπτωση αύξησης του εξυπηρετούμενου πληθυσμού).
- Εφαρμογή μέτρων σχετικά με την κυκλοφορία και τη βελτίωση της διασποράς των ρύπων (σε περιοχές που αναμένεται αυξημένη κίνηση οχημάτων).
- Χρήση κινητών ηχοπετασμάτων και όλων των απαραίτητων μέτρων για την προστασία των οικισμών και κτισμάτων, που βρίσκονται στην άμεση περιοχή νέων έργων, από το θόρυβο.

Προτεινόμενο Σύστημα Παρακολούθησης

Σύμφωνα με την Οδηγία για την Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να παρακολουθούν τις σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις κατά την υλοποίηση του προγράμματος "ώστε, μεταξύ άλλων, να προσδιοριστούν οι απρόβλεπτες δυσμενείς επιπτώσεις και να είναι σε θέση να λαμβάνονται τα διορθωτικά μέτρα".

Τα κριτήρια σχεδιασμού του Συστήματος Παρακολούθησης της ΣΜΠΕ και η επιλογή των δεικτών, προκειμένου να επιτευχθεί η καλύτερη ενσωμάτωση και ευκολότερη παρακολούθηση της περιβαλλοντικής συνιστώσας του Προγράμματος λαμβάνει υπόψη, πέρα από το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τη ΣΠΕ, και τις κατευθύνσεις του Πλαισίου Επίδοσης του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης (ΕΣΠΑ 2014-2020), καθώς και τις Οδηγίες της Εθνικής Αρχής Συντονισμού του νέου ΕΣΠΑ για την παρακολούθηση της προόδου εφαρμογής.

Το σύστημα παρακολούθησης διαμορφώνεται ανά περιβαλλοντικό θεματικό τομέα ως προς τους οποίους έχουν εκτιμηθεί οι πιθανές σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Στο προτεινόμενο Σύστημα Παρακολούθησης έχουν ενσωματωθεί οι δείκτες εκρών που περιέχονται στα παραρτήματα των ειδικών κανονισμών των Ταμείων και έχουν προταθεί επιπλέον δείκτες όπου κρίνεται απαραίτητο για την παρακολούθηση των επιπτώσεων των δράσεων του Προγράμματος.

Στον Πίνακα που ακολουθεί αναφέρονται οι Δείκτες Παρακολούθησης με τη μονάδα μέτρησης τους, οι πηγές δεδομένων και η συχνότητα άντλησης των απαιτούμενων στοιχείων και πληροφοριών για την αποτελεσματική παρακολούθησή τους.

Πίνακας: Δείκτες Παρακολούθησης

Προτεινόμενος Δείκτης Παρακολούθησης	Μονάδα Μέτρησης	Πηγές Δεδομένων	Συχνότητα / Έτη Παρακολούθησης	Άξονας Προτεραιότητας / Ενδεικτικές δράσεις
Ατμόσφαιρα – Κλιματική αλλαγή				
Μείωση της ετήσιας κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας των δημόσιων κτιρίων (Κοινός Δείκτης - CCI)	KWh/έτος	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης, Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ <ul style="list-style-type: none"> Ενεργειακή αναβάθμιση των δημόσιων κτηρίων Πρωώθηση Εφαρμοσμένης έρευνας στον τομέα της εξοικονόμησης ενέργειας και ΑΠΕ
Αριθμός νοικοκυριών με καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης (Κοινός Δείκτης - CCI)	νοικοκυριά	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης, Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ <ul style="list-style-type: none"> Ενεργειακή αναβάθμιση των κατοικιών
Εκτιμώμενη ετήσια μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου (Κοινός Δείκτης - CCI)	Τόνοι ισοδύναμου CO ₂	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης, Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.), Εκθέσεις ατμοσφαιρικής ρύπανσης	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ <ul style="list-style-type: none"> Ενεργειακή αναβάθμιση των δημόσιων κτηρίων και κατοικιών Πρωώθηση Εφαρμοσμένης έρευνας στον τομέα της εξοικονόμησης ενέργειας και ΑΠΕ
Ποσοστό μείωσης εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου	%	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης, Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.), Εκθέσεις ατμοσφαιρικής ρύπανσης	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ <ul style="list-style-type: none"> Ενεργειακή αναβάθμιση των δημόσιων κτηρίων και κατοικιών Πρωώθηση Εφαρμοσμένης έρευνας στον τομέα της εξοικονόμησης ενέργειας και ΑΠΕ
Ποσοστό μείωσης της ετήσιας κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας των	%	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής,	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ <ul style="list-style-type: none"> Ενεργειακή αναβάθμιση των δημόσιων κτηρίων Πρωώθηση Εφαρμοσμένης

Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014-2020

Προτεινόμενος Δείκτης Παρακολούθησης	Μονάδα Μέτρησης	Πηγές Δεδομένων	Συχνότητα / Έτη Παρακολούθησης	Άξονας Προτεραιότητας / Ενδεικτικές δράσεις
δημόσιων κτιρίων		Παρακολούθησης, Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)		έρευνας στον τομέα της εξοικονόμησης ενέργειας και ΑΠΕ
Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα - Πανίδα				
Επιφάνεια οικοτόπων που ενισχύονται με στόχο να αποκτήσουν καλύτερο καθεστώς διατήρησης (Κοινός Δείκτης - CCI)	εκτάρια	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ <ul style="list-style-type: none"> Δράσεις που θέτουν σε εφαρμογή σχέδια Διαχείρισης των περιοχών NATURA 2000 Δράσεις που προστατεύουν και αναδεικνύουν τους οικοτόπους και τη βιοποικιλότητα της Κρήτης Δράσεις ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης
Ύδατα				
Πρόσθετος πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη επεξεργασία λυμάτων (Κοινός Δείκτης - CCI)	Ισοδύναμος πληθυσμός	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ <ul style="list-style-type: none"> Υποδομές συλλογής και επεξεργασίας των αστικών λυμάτων Δράσεις / έργα που θέτουν σε εφαρμογή το Σχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής της Κρήτης σύμφωνα με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ
Πρόσθετος πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη παροχή νερού (Κοινός Δείκτης - CCI)	πληθυσμός	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ <ul style="list-style-type: none"> Αναβάθμιση-συμπλήρωση δικτύων και συστημάτων ύδρευσης Δράσεις / έργα που θέτουν σε εφαρμογή το Σχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής της Κρήτης σύμφωνα με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ
Ποσοστό επιφανειακών και υπόγειων ΥΣ ανά κατηγορία (οικολογική και χημική κατάσταση επιφανειακών ΥΣ και χημική και ποσοτική	%	Διαχειριστικό Σχέδιο ΛΑΠ Κρήτης	2019	ΑΠ2/ <ul style="list-style-type: none"> Υποδομές συλλογής και επεξεργασίας των αστικών λυμάτων Αναβάθμιση-συμπλήρωση δικτύων και συστημάτων ύδρευσης

Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014-2020

Προτεινόμενος Δείκτης Παρακολούθησης	Μονάδα Μέτρησης	Πηγές Δεδομένων	Συχνότητα / Έτη Παρακολούθησης	Άξονας Προτεραιότητας / Ενδεικτικές δράσεις
κατάσταση υπόγειων ΥΣ) βάσει των αποτελεσμάτων του προγράμματος παρακολούθησης των Σχεδίων Διαχείρισης των ΛΑΠ.				<ul style="list-style-type: none"> Περιορισμός διαρροών συστημάτων ύδρευσης Δράσεις / έργα που θέτουν σε εφαρμογή το Σχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής της Κρήτης σύμφωνα με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ
Έδαφος – Τοπίο – Παράκτια Ζώνη				
Πρόσθετη δυναμικότητα ανακύκλωσης αποβλήτων (Κοινός Δείκτης - CCI)	Τόνοι/έτος	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	<p>ΑΠ2/</p> <ul style="list-style-type: none"> Δράσεις ανακύκλωσης απορριμμάτων τοπικής εμβέλειας (διαλογή στην πηγή κλπ) Πιλοτικές καινοτόμες εφαρμογές διαχείρισης απορριμμάτων στο πλαίσιο του ΠΕΣΔΑΚ Πράσινα σημεία τοπικής εμβέλειας <p>ΑΠ1/</p> <ul style="list-style-type: none"> Προγράμματα εφαρμοσμένης έρευνας που προωθούν την καινοτομία στις επιχειρήσεις, στους τομείς προτεραιότητας της RIS Crete Εξοπλισμοί - υποδομές που υποστηρίζουν την εφαρμοσμένη έρευνα και καινοτομία καθώς και την παροχή καινοτόμων υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις, στους τομείς προτεραιότητας της RIS Crete. Ενίσχυση επιχειρήσεων για την ανάπτυξη καινοτομικών προϊόντων ή/και πρακτικών και με τη χρήση vouchers
Μελέτες ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ	αριθμός	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	<p>ΑΠ2/</p> <ul style="list-style-type: none"> Τοπικά χωρικά Σχέδια (ΤΧΣ) και Ειδικά Χωρικά Σχέδια σύμφωνα με το Ν.4269/2014 Μελέτες ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ

Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2014-2020

Προτεινόμενος Δείκτης Παρακολούθησης	Μονάδα Μέτρησης	Πηγές Δεδομένων	Συχνότητα / Έτη Παρακολούθησης	Άξονας Προτεραιότητας / Ενδεικτικές δράσεις
Ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές (Κοινός Δείκτης - CCI)	m ²	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ <ul style="list-style-type: none"> Αναπλάσεις κοινοχρήστων χώρων και οδικών αρτηριών πόλεων Δράσεις διευκόλυνσης της κυκλοφορίας των πολιτών και επισκεπτών (συμπεριλαμβανομένων των ΑΜΕΑ) στα αστικά κέντρα
Πληθυσμός - Υγεία				
Πληθυσμός που ωφελείται από αντιπλημμυρικά έργα (Κοινός Δείκτης - CCI)	Φυσικά πρόσωπα	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ <ul style="list-style-type: none"> Σχέδια ολοκληρωμένης διαχείρισης καταστροφών Δράσεις ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης Εξοπλισμός φορέων για την αντιμετώπιση κινδύνων Κατασκευή έργων υποδομής
Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα δασικής πυροπροστασίας (Κοινός Δείκτης - CCI)	Φυσικά πρόσωπα	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ <ul style="list-style-type: none"> Σχέδια ολοκληρωμένης διαχείρισης καταστροφών Δράσεις ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης Εξοπλισμός φορέων για την αντιμετώπιση κινδύνων Κατασκευή έργων υποδομής
Πολιτιστική Κληρονομιά				
Αύξηση του αναμενόμενου αριθμού επισκέψεων σε ενισχυόμενες τοποθεσίες πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και πόλους έλξης επισκεπτών	Αριθμός επισκεπτών	Στοιχεία τεκμηρίωσης της προόδου του ΕΣΠΑ (Τεχνικά Δελτία, Ετήσιες Εκθέσεις Ε.Π. Εκθέσεις Παραλαβής, Παρακολούθησης Εκθέσεις Αξιολόγησης Ε.Π.)	2017, 2019, 2023	ΑΠ2/ <ul style="list-style-type: none"> Συμπλήρωση / αναβάθμιση μουσείων Ανάδειξη μνημείων Αναβάθμιση χώρων πολιτιστικού / ιστορικού ενδιαφέροντος Ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων Υποδομές σύγχρονου

Προτεινόμενος Δείκτης Παρακολούθησης	Μονάδα Μέτρησης	Πηγές Δεδομένων	Συχνότητα / Έτη Παρακολούθησης	Άξονας Προτεραιότητας / Ενδεικτικές δράσεις
				<p>πολιτισμού</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκδηλώσεις και δραστηριότητες που προάγουν τον σύγχρονο πολιτισμό με έμφαση στην εδραίωση θέσης διεθνούς εμβέλειας • Δράσεις προβολής των φυσικών και πολιτιστικών προϊόντων της Κρήτης